

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. kerület, fürdő-utca 4. sz.,

a hova minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . . . 8 frt

Félévre . . . . . 4 »

Negyedévre . . . . . 2 »

Egyes szám ára 16 kr.

A z E g y e n l ő s é g m e g j e l e n i k m i n d e n v a s á r n a p .

Kibujt a szeg . . .

Mi az antisemitismus? A fővárosi lakosság söpředéke örjögő visitással azt felelte rá: Rablás! A feltört boltok, a lopott ékszerek, a kiöntött italok és a butodarabokból álló romhalom a nemzeti színház előtt mind azt hirdetik, hogy az antisemitismus nem egyéb rablásnál, közönséges aljas rablásnál, mely nem harcol elvekkkel, hanem ököllel, baltával, füttykössel és késsel.

A zászló, mely alatt a csőcselék összegyűlt az antisemitismus zászlaja volt, Verhovay Gyula és Scharf Móricz nevei tündököltek rajta. De a mit a csőcselék e zászló alatt elkövetett már nem az antisemitismus ablakbeverő tüntetése, hanem az anarchismusként véres tombolása volt.

Verhovay Gyula és Scharf Móricz egymás mellett diszelegtek a rablók zászlaján. Majd az egyik, majd a másik nevét éltette a betörők hada. E két név volt a canaille jelszava.

Jól választotta.

Scharf Móricz az emberi sziv legszentebb érzetének brutalis negációja és Verhovay Gyula a jogrend legszentebb követelményeinek tagadó szelleme.

A tegnapi fosztogatás e két elem szemérmetlen ölelésének a gyászszülöttje.

A kik Scharf Móricz és Verhovay Gyula nevével kiindulnak Bakuninéval térnek vissza.

És következmény gyanánt ott áll most több honpolgár, kik tegnap még jómoduak voltak, koldusbottal kezükben.

Biztak az események logikájában, ez a hibájuk. Remélték, hogy a kik tegnap rabolni akartak, azokat ma nem engedik mások vagyonához nyulni és csalódtak.

És e csalódás árát drágán fizették. Saját boldogságukkal.

A t-eszlári ügy szerencsés megoldása után jobb, szebb napok hajnalát látták mosolyogni a közel jövőben és többé észre sem vették a láthatár sötét pontjait. Idő előtt feledték el a nyiregyházi tárgyalást. A zsidóság gyorsan feled, mint minden nép, mely sokat szenvedett. A kimerültség rezignációja és a restség optimismusa nyilatkozott e gyors feledésben egyaránt. Mindenesetre szerencsétlen ámitás volt, a nyugalomravágyás téveteg önámítása.

Igenis önámítás!

Mert nemhogy lecsillapodtak volna a kedélyek, hanem ellenkezőleg. A mit az antisemitismus Nyiregyházán elhintett, azt felkapta a főváros utcai csőcseléke, hogy legyen ürügye a rablásra.

Az a romhalom a kerepesi ut elején, melyhez annyi keserves munka verejtékes szerzeménye szol-

gáltatta az anyagot panaszolva hirdeti, hogy az elbiza kodottság milyen rossz tanácsadó.

Ha más felekezet ennyi meggyalázásnak, ennyi fakgatásnak, ennyi zaklatásnak és üldözésnek lenne kitéve, már régen tett volna valamit becsületének és emberi jogainak védelmére, főleg mikor látja, hogy mások segélye ólomlábakkal jár. A magyar zsidóságnak is régen kellett volna gondoskodni önvédelméről, ehhez van joga; sőt kötelessége volna, hazafias kötelessége, bátran szembeállni azokkal a hitvány elemekkel, melyek magyar nemzeti önérzetünket lábbal tiporják és a magyar állameszme alapját bünös kézzel megingatni igyekeznek.

Ezt érzi, ezt tudja minden zsidó, kinek ereiben magyar vér lüktet, de fájdalom, nincs a magyar zsidóságnak közege, mely érvényesíteni tudná ez érzelmeiket s a mely kifejezést adhatna egy nagy felekezet hazafias keservének.

De ne rekrimináljunk most e válságos időben, midőn az antisemitismus munkakerülő csőcseléke Verhovayt éljenezve rohanja meg polgártársainkat. Most arról kell gondoskodnunk, hogy a béke ismét helyre álljon és a gyugalom bevonuljon a felizgatott kedélyekbe.

Sok függ e tekintetben a kormánytól, de nem minden. A magyar zsidóságnak is fel kell ocsudni eddigi lethargiájából. A zsidó magyaroknak ez a hazájuk; itt akarnak élni és meghalni. Más felekezetek is voltak kitéve üldözéseknek és tudtak segíteni magukon. Nem veszték el, sőt újabb, szebb jövőre ébredtek. Mi se csüggedjünk. Ne nézzük tétlenül az eseményeket, ne bizzunk feltétlenül a gázság önmagától bekövetkező pusztulásában. Ami hitván y önmagától pusztul — igaz, de mielőtt megsemmisül, sok jót és üdvöst elenyészt. Ennek megakadályozására törekedni a magyar zsidóság hazafias kötelessége. Nincs ugyan közegünk, melyet a nagy munkában a magyar zsidóság összeségének bizalma támogatna; teremteni kell tehát egyet. Teremtsünk egy közeget, mely a neolog és orthodox zsidók közti szégyenletes marakodások fölött áll és a mely sem neolog, sem orthodox, hanem magyar zsidó érdekeket képvisel.

Bogdányi.

A szövetkezet ügyében.

A szervezendő „országos zsidó magyar szövetkezetről akarok szólni. Megjegyzem, hogy ez ügyben — annak idején — e lapok kezdeményezése folytán a szervezkedési munkálatok megindultak, sok helyen előkészítő bizottságokat alakítottak s sikeres működésükről ugyan-e lapok útján jelentés is tétetett. Időközben az egész ország figyelmét oly nagy mérvben lekötő nyiregyházi végtárgyalás napirendre kerülve, ama izgalmas napok a béke munkájára alkalmatlanná váltak s így a munkálatok folytatását és befejezését a végtárgyalás lezajlásáig elhalasztani kellett.

Most, miután ez akadály megszűnt, nincs természetesebb, mint hogy kiki legjobb tudomása és lelkiismerete szerint ismét felveszi a fonalat, a hazafias munka folytatására.

Tapasztalom, hogy sokan abban a véleményben voltak, hogy a létesítendő szövetkezet a tiszta-eszlári botránnyal okozatos összefüggésben állott, s azt hiszik, hogy amaz befejezése után, a szövetkezet feleslegessé vált.

Mindazáltal fölöslegesnek tartjuk ismétlen utalni arra, hogy e helyütt a szövetkezet célja és feladata annak idején világosan körülíratott, s hogy az alapszabályok tervezete is közzé lett téve, a miből látható, hogy a szövetkezet sem támadási, sem közvetlen védegyelet nem lesz és nem akar lenni, hanem hogy az csupán a magyarosodás, közművelődés és jótékonyosság hazafias eszméit irta zászlajára. Védelmi hatálya közvetve mindenestre nyilvánulna mindenkor, a midőn bujtogató antisemita kezek a zsidó becsületéhez nyulni, s hazafiságát, magyarságát, tisztességét megtámadni merészelné, mert a szövetkezet a magyarosodást és közműveltséget terjesztve az asszimiláció nagy művét elősegíteni is fogná, hogy ellenségei kezéből kirántsa a hazugság és rágalom fegyvereit. A ki azt hiszi, hogy ez mind feleslegessé vált, s a nyiregyházai itélettel az antisemitizmusnak vége, az csak egy kis sétát tegyen a kerepesi uton, majd más véleményre jut.

Attól is tartottak némelyek, hogy az antisemiták a szövetkezetet, tudja isten, mi veszélyes egyesületnek fogják kikürtölni. Tegyük. Az a katona, a ki az ellenséges golyóktól fél, bizony nem igen fog dicső tetteket véghez vinni. Gyáva se-reg az, mely az ellenség védbástyáit csak akkor merészli megtámadni, ha tudja, hogy nem lesz semmi bántódása.

Amde ezen túlvatosak logikája oda vezetne, hogy az antiszemita üzelmek megakadályozására előbb az antiszemita urak becses véleményét kérjük ki, valjon mikép méltóztatnak vélekedni ez vagy amaz védelmi intézkedés felől?

Tetszik e nekik? meg fogják-e támadni? sat. Én ugyan antisemita barátainkat valami lángeszű embereknek soha sem tartottam, de annyi spiritust feltételezek bennük, hogy e kérdésekre a feleletet megadni tudnak. Szerencsére ől még a magyar zsidóságban elég önértzet. A hazafiság és becsületérzet szavára hallgat, de azzal, mit fog mondani az antisemitizmus, cseppet sem törődik.

Nem fejezhetem be eme soraimat a nélkül, hogy a t.

orsz. izr. iroda f. évi jul. 19. kelt körlevelére néhány szóval ne reflektáljak. A körlevél öt pontot foglal magában, melynek mindegyikéhez szó fér, de én csupán a 4. pontra szoritkozom, melynek sorai közt diplomatikus műnyelven az alakítandó »országos magyar izraelita szövetkezet« ellen fordul. Az ellenzés indokául felhozzatik, hogy azt »titkos célra való egyesülés«-nek fognák tartani. Hogy mikép vélekedem az ilyforma aggályokról fenntebb bátorokodtam elmondani s itt még csak azt jegyzem meg, hogy én sehogy sem bírom felfogni, hogy az orsz. iroda miért tartja mellőzendőnek a szövetkezetet? Mert ha csakugyan attól tart, hogy egynehány antisemita szájhős lármát fog csapni, akkor igen rosszul ítéli meg antisemita barátainkat. Vagy talán azt hiszi az orsz. iroda, miszerint a magyar zsidóság képes volna bármit is tenni, a mi antisemita lármára okot nem adna? Vagy nem támadták meg magát a híres körlevelet is, daczára annak, hogy a szövetkezetet perhorreszkálta?

„A zsidók egyedüli szövetkezete és egyesülete legyen a hitközség« ez a t. iroda arcanuma. Valljon mi lett volna azon ezer meg ezer szerencsétlenekből, kik életüket és vagyonukat az alliance izr. universelle-nek köszönik, ha Crémieux épen így okoskodott volna? És ha mindezt szem előtt tartja és ezt neki tenni kell — nem vette észre a t. iroda, hogy fentebbi anathemájával ellentétbe helyezte magát dr. Kohn Sámuel budapesti hitszónokkal, ki f. évi husvét napján ünnepi szónoklatban buzdított a szövetkezet létesítésére?

Tovább megyek. A magyar zsidóság vezetésére hivatott férfiai majdnem kivétel nélkül helyeslőleg nyilatkoztak a szövetkezet létesítése felől, de országgyűlési körökben is tetszésre talált az eszme, sőt Herman Ottó egyik parlamenti beszédében határozottan arra utalt, hogy ilyennemű vagy hasonló irányu mozgalomnak a magyar zsidóság kebelében megindulnia kellene; eddig csak a t. iroda volt az, mely ellenezte. Miért? Ezt most nem kutatjuk. Annyit azonban még megjegyzek, hogy a magyar zsidóság a t. orsz. iroda bölcsességét teljes tiszteletben tartása mellett azt fogja cselekedni, a mit férfias önértete sugall. Az orsz. szövetkezet előmunkálatait ismét felvenni és folytatni fogja mindaddig, míg hazafias törekvéseit a kívánt siker nem koronázta.

Dr. Maislis Mór.

TÁRGZA.

Egyenjogusítás nálunk és máshol.

XXII.

Sir Philipps (ebben is ellenkezik Salamons-al, kivel egyébiránt a legszorosabb barátság fűzte össze), erős meggyőződésű zsidó ugyan, de a szabadelvűbb reformált szertartások embere. Magát a zsidó vallást és dogmáit ezek a külsőségek egy cseppet sem érintik. Mily erős zsidó önértzet lakozik Philipps baronetben is, mutatja azon körülmény, hogy lord mayori ünnepélyes beigtatása az ő saját kérelmére, minthogy ez a zsidók legszentebb napjára a hosszunapi bőjtire esett volna, néhány napra elhalasztatott, s hogy 1866-ban a minden év keresztény Husvét hétfőjén szokásos hivatalos lord mayori bankett Philipps rendelkezésére azért halasztatott el egy hétre, mert a Lord, akkor zsidó husvét is lévén, a bankettet nem akarta a zsidó nagy ünnepen megtartani. S ez ott Angolországban semmi különös, sőt az angolok különösnek tartanak, ha egy zsidó hitű Lord Mayor ebben az esetben nem így cselekedett volna! (Bizonyára nagyot csökkenne az ilyen a keresztény polgártársak és alattvalók tiszteletében ott.) Eszembe jut, hogy nálunk nemcsak egy városka zsidó — pardon! majd azt mondtam polgármestere, egy pillanatra elfelejtve, hogy a szabadelvű Magyarországról szólok, hol ily csodabogár: zsidó polgármester nincs — tehát zsidó írnök, hanem talán díjnokai rendszerint restellik kifelé mutatni, hogy zsidók valóságukra nézve is. A dolog ugyan nem történik gyakran, mert nálunk a városi zsidó — díjnokok sem gyakoriak...

Még csak annyit, hogy Philipps baronet még ma is »London« városának igen tevékeny s roppant tiszteletben álló ta-

nácsnoka, s hogy szava ama magas testületben valóságos auktoritás sulyával bir minden városi kérdésben.

Végre Londonról még azt, hogy tavaly óta kilátásunk van nemsokára egy újabb, harmadik Lord Mayorra. Tavaly ugyanis óriási többséggel választották meg Portsoken negyedében hitsorsosunkat, Henry János urat London város tanácsnokának. A választás annál jellemzőbb, mert épen az illető városnegyedben (ward) alig lakik zsidó, s mert egy népszerű régi keresztény városi képviselő, Hora Deputy ellenében történt, ez új városi tanácsnok szintén buzgó zsidó, a londoni zsidó községi képviselő nagy befolyású tagja, s alapos műveltségű kereskedő.

Hadd jegyezzem itt meg egy füst alatt (már az arány kedvéért is,) hogy a londoni összes aldermanok száma csak 25. Az arány szerint tehát nem hogy két tanácsnok nem jutna a zsidókra, (mint a hány most van); hanem még, hanem 25, hanem száz tanácsnok volna, akkor is csak egy. Az nem érdektelen, hogy a »Common-Council«-ban (városi képviselő testület) ez idő szerint hat hitsorsosunk ül, (holott aránylag félannyinak sem kellene lenni.) Talán nem lesz fölösleges az illető neveket kitenni. Ezek a két említett alderman és: Salomon Syper, Samuel da Costa Andrade, Samuel Weingott és Samuel Harris. Ez utóbbit tavaly választották először a testületbe.

Minthogy már a zsidó hitű polgármesterek s városi tanácsnokokról szoltunk jó darabig, maradjunk meg e tárgy mellett. Mondhatom, hogy nincs ennél tanulságosabb, ha hitrokaink helyzetéről Angolországban, de különösen, ha az angol nemzet valódi testvéri szabadelvű nézeteiről irántuk a meggyőzőbbnél meggyőzőbb példákat akarjuk előhozni. Korántsem mondhatom el azonban az érdekes adatok csak nagy részét is ez irányban itt is, — még inkább mint Olaszországnál, — csupán a legjellemzőbb adatokra szoritkozom.

London után az Egyesült-Királyság legnagyobb városa

A rablások jellege.

A szerdán este lefolyt szomorú eseményeknek igen fontos háttere van. E sorok írója jelen volt a rablás színhelyén és éber figyelemmel kísérte minden egyes mozzanatát. A benyomás, határozottan az volt, hogy itt az antisemitismus ürügy gyanánt használta tott a fosztogatásra. Összgyűltek eleinte körülbelül százan, kik közül csak kevesen hangoztatták az ismeretes antisemita harcriadót. Csak gyéren éltették Istóczyt és voltak sokan, kik Scharf Józsefet is éljeneztek. Ugy tünt fel, mintha egy kíváncsi csoport csupa időtöltésből az egyik vagy a másik név hangoztatásával mulatozott volna. Csak később, midőn a főváros dologkerülő proletársága a csoportba vegyült, kezdett a tüntetés komolyabb színezetet ölteni. Az ablakok beverését egy suszterinas kezdé, kit bizonyára nem antisemitikus érzelmei késztették a végzetes elhatározásra, hanem inkább pajkossága, mely a rendőrség megmagyarázhatlan magatartásával szemben vakmerőséggé fajult.

E jelre, mintegy felbátorítva, kezdetét vette a pusztítás és rablás. A főváros szemétnépe, csavargói, tolvajai, faczér és dologkerülő existenciái akár csak parancsszóra kezdtek ostromolni a Weingru ber-féle vendéglőt anélkül, hogy Istóczy dicső elveire is csak gondoltak volna. Nem hallatszott többé semmi antisemitikus beszéd, sőt az »Éljen Verhovay« és »Éljen Scharf Móricz« kiáltások is csak ritkán voltak hallhatók.

És a mik erre bent a vendéglőben történtek, miként zúztak szét a rablók mindent, minek értéke van, miként törték fel a házban levő bútor és ékszer üzleteket, miként rohantak a prédára, miként verekedtek egymással és miként rabolt egyik tolvaj a másiktól, arról az olvasó már bizonyára értesült.

Mi csak ismételve konstatáljuk, a mit minden elfogulatlan ember velünk együtt láthatott, hogy ez közönséges rablás volt, hasonló a kommune embereinek fosztogatásaihoz. Nem az antisemitismus tüntetése volt ez, hanem a munkakerülő proletárság lázadása a vagyonos osztály ellen az antisemitismus ürügye alatt.

Ez állításunkat támogatja nemcsak az a tény, hogy a rablók nemzsidó tulajdont se kimélték, de bizonyítja a szerdai események általános rablási jellegét főleg az is, hogy szá-

tudvalevőleg Liverpool. Nos, ebben a Liverpoolban is zsidó vallású volt a főpolgármester. Ez óriási kereskedő város polgárai ugyanis 1864-ben hitrokonunkat, Charles Mosley ottani kereskedőt választották polgármesterüknek. (Mayornak, a lord mayori címet csakis London főváros és egy régi törvény alapján York város főpolgármestere viseli). Szükségtelen ismételnem, bár nem lehet eléggé gyakran tennem, hogy Liverpoolban szász keresztényt kell összekeresni, míg egy zsidó vallású akad. . . S most jön egy egész sereg zsidó vallású polgármester, tanácsnok stb., daczára annak, hogy először csak egy esztendő, az 1868-iki évet veszem kiindulási pontul, (vehetném akár melyik évet, mert az ilyesmi a brit földön egészen mindennapi.) Tehát a mondott években fungáltak következő hitsorsosaink a következő angol városokban: Southamptonban: S. M. Emanuel, ki már évtizedek óta volt e fontos kikötő város tanácsnoka, s kit polgártársai az említett évben egyhangulag megválasztották főpolgármesterüknek. Ugyanakkor az oly nevezetes Bristolban szintén egyhangulag választák a városi polgárságnak első polgárává Abraham Józsefet, s itt csak az a különbség, hogy e hitsorsosunk daczára annak, hogy alig három év óta volt alderman, már ily rövid idő alatt vívta ki magának ennyire a polgárck becsülését és bizalmát. Rochester városának, (hol nincs is zsidó község), polgármestere T. B. Levy volt 1866-ban.

De ne szorítkozzunk csupán egy évre, hogy más városokból is idézhessük az angol szabadelvűség szívet-lelket örvendeztető példáit. Így például a nagyjelentőségű Bradford városa 1877-78-ra polgármesterének Semon nevű ottani hitsorsost választott, mely esetet különösen azért tartok kiemelőnek, minthogy Semon ur nem is angol születésű, hanem ifjabb korában Danzig-ból vándorolt be Angolországba, továbbá mert ő az ottani fiatal s csak néhány száz lélekből álló zsidó hitközség megalapítója s akkori elnöke volt. Ime tehát egy

mos zsidó csirkefogó is részt vett a fosztogatási műveletben és ép oly dühvel lopott ruhadarabokat, ékszert, szóval mindent, mit kézre kerithetett, mint bármely más felekezethez tartozó csőcselék. Talán Verhovayt is éljenezték e zsidó tolvajok, meglehet, mert Verhovayt minden zavargó élteti felekezeti különbség nélkül.

Különben Pozsonyból is azt írják nekünk, hogy a zavargók közt faczér zsidó munkások is voltak, sebből látható, hogy Istóczy örületes tanai hová vezetnek. A zsidók mindenestre szenvednek a rablók vandalizmusa alatt, mert a kiinduló pont a zsidóellenes mozgalom; de végeredményben mégis kommunisztikus irányban halad, hol a vagyon keresztlevele után aligha kérdezősködnek.

Ez események után már kétségtelenné vált, a mit Istóczy olyan soká takargatott, hogy t. i. az antisemitismus közeli rokona a romboló kommunizmusnak. A nemzet hazafias polgársága ezt nagyon jól tudja, ép azért nem hódithatnak Istóczy tanai olyan körökben, a hol a józan ész a polgári erényekkel karöltve jár.

Végre kibujt a szög a zsákból. Hiába hivatkoznak egyes kiáltásokra, melyek az éjjeli fosztogatásnak zsidóellenes jellegét akartak adni. Mint biztos forrásból értesülünk, e gyéren fel-fel hangzó ordítások is csak Istóczy intimsai által dobtak a tömegbe. A rabló csőcseléknek egészen más teendője volt. Az ékszerbolt kirablása. Ez elég munkát adott neki. És sajátságos, midőn egy-egy tolvaj gazdag prédát el akart sajátítani, akkor az „elvtársak“ egész raja vette körül, hogy kirabolja a tolvajt. Ha Istóczy ezt „elvek harcának“ nevezi, ám legyen. Ő már többet is állított, a mi a józan ésszel meg nem egyezik. A főváros és az ország tisztességes elemei tudják most már, hogy tulajdonképen mi az antisemitismus. A főváros drágán fizette meg ez okulást, de reméljük: ez volt az utolsó tanpénz.

Dr. G.

Az izr. orsz. iroda körlevele.

Egy odíozus ügygyel kell itt foglalkoznunk, egy körlevéllel, melyet bizonyára nem a roszakarat, hanem

nagy város első polgármestere és zsidó hitközségi elnök egy személyben. Ez a példa azt mutatja, hogy a derék angolok még csak arra sem tekintenek, milyen nemzetiségű az illető választandó, hát még arra, hogy milyen vallású, ha egy érdemes férfiú polgári megtiszteltetéséről van szó. S hogy Charles Semon csakugyan kiváló ember lehet, azt már abból következtethetjük, hogy sokáig ő volt a bradfordi kereskedelmi kamara elnöke. Mindenki tudni fogja, mit tesz az ily állás egy oly népnél, minő az angol, s az ily választások fontosságát már volt alkalmam bővebben fejtegetni, mikor nemrég a turini kereskedelmi kamara volt elnökéről, signor Malvani-ról szóltam. Angolországban az ily választások mindazonáltal korántsem ritkák. Hiszen ugyancsak Bradfordban egy más Behrens nevű ottani kereskedő s hitsorsosunk, továbbá 1876-ban például még a skót Aberdeen városban is (hol zsidók ugyszólván nem is laknak,) egy Weinberg nevű zsidó kereskedő lett az ottani kereskedelmi kamara elnöke, a mi az angolok szabadelvűségét még fényesebb világításba helyezi, azaz, hogy ez a két elnök is német eredetű volt.

De nézzünk még egy kissé széjjel az angol városokban.

Hogy nemcsak nagy, hanem kis városokban is egyenlő kép nyilvánul az angolok szabadelvűsége hitsorsosaink iránt, arra elég egy példát felhoznom. Van egy kis város Angolország délnyugati részében Gomerset grófságban. Neve Tamston, s lakosainak száma alig tizenhétezer. Ez a Tamston egymás után négy évben (a mi az angoloknál roppant ritkaság, mert szeretik változtatni a Mayor-okat, több érdemes polgártárost akarván egymás után megtisztelni) a zsidó Jacobs urat választá polgármesterének. A mi a dologban a legjellemzőbb, az az, hogy midőn Jacobs urat először választák a város legfőbb tisztségére, az új polgármester családján kívül egyetlen egy zsidó család sem volt Tamstonban, úgy hogy választói között egyetlenegy zsidó sem volt. Alig van most

inkább a jóakaratu dőreség fontoskodó nagyképűsködése diktált a toll alá.

Igaz ugyan, hogy annak a szerencsétlen „körlevélnek” voltak olyan passzusai is, melyek minden önérzetes zsidó magyarnak arcába hajtják a szégyenpirt; de ebben a válságos időben, midőn csak valódi nagy szellemek képesek a bátorság tárgyilagosságával itélni, el kell nézni, el kell felejtetni ez efféle levelezési botlást, főleg mikor tartalmáért csak egy vagy legfeljebb két ember felelős.

Mi nem folytunk be az okirat készítésébe. Olyan távol állunk annak szerkesztésétől mint bárki. Ennek kinyilvánításával tartoztunk azon t. olvasóinknak, kik a hozzánk intézett leveleikben eddigi hallgatásunkat oda magyarázták, hogy nekünk részünk van a „körlevél” tartalmához, és hogy ennél fogva „annak irányával egyetértünk.”

Mi nem értünk egyet a körlevél minden pontjával és nem állunk összeköttetésben az irodával, a honnan a körlevél kikerült. Csupán azért hallgattunk, mert nem tartottuk feladatunknak kritikai bonczkés alá venni azt, ami a községek dolga és kizárólagos joga.

Annak feltüntetésére pedig, miként vélekednek a hitközségek a körlevélről, ide iktatjuk többek közt a szigetvári hitközség válaszát, mint olyat, mely elég híven tükrözi vissza az önérzetes zsidómagyar hitközség nemes és hazafias szellemtől áthatott véleményét.

Válasz

— a tekintetes izr. orsz. iroda elnökségének Budapesten. —

Tekintetes Elnökség! F. é. július hó 19-éről 8151. sz. alatt kelt nagybecsűt körlevelét vettük és azt nagy horderejű jelentőségénél fogva a múlt hó 28-ára egybehívott értekezleten, melyben községünk majdnem minden tagja részt vett, beható tanácskozmány tárgyává tettük. Legyen szabad eme tüzetes tanácskozmány eredményét nevezett értekezletől nyert megbízásunkhoz képest a tek. Elnökségnek tiszteletteljesen tudomására hozni.

Az értekezlet mindenekelőtt a feletti örömeinek adott kifejezést, hogy a tek. orsz. iroda a fentemlített körlevél által újabb tanujelét adta a magyarországi zsidóság iránti buzgalmának; és noha ezen körlevél egyes pontjaira nézve eltérő

is több öt-hat zsidó családnál. Ott van továbbá a kis Guensborough példája (5000 lakossal), hol L. S. Magnus kapitányt, buzgó zsidó embert, háromszor egymás után választották polgármesternek (1859—62.) Guensboroughban nincs talán ötven zsidó lélek. Nem hangzik-e mindez előttünk magyar zsidók előtt meseszerrűnek?

S most legtetőjében még néhány példát, változatosságot okáért a városi tanácsnokok sorából is.

Hull városában (ez Angolország keleti pontjának legfontosabb kikötője 154.250 lakossal, kik között, ha sok, ezer zsidó vallású) Simons városi tanácsnok 1866-ban már harmadszor választott a városi szegényügyi bizottság másod elnökének (Deputy Gouvernor of the poor). Angolországban valakit a polgárság részéről alig lehet jobban meg tisztelni, mint az ily választással, mert a szegényügy rendezését tudvalevőleg a humanitárius szelleme által is világhírne vergődött angol nemzet a közélet egyik legfontosabb ágának tekinti. Az sem érdektelen, hogy a fővárosban, Londonban, (hogy egyszer már ide is visszatérjünk) 1866-ban a bővebb körű városi képviselők tanácsának (Counl of commos council) éppen három zsidó tagja (névszerint Isaacs H. A., Elias Davis és Ath Israel urak, kik között az első, mint említém, tavaly alderman lett) választott meg mind egyhangulag újra, holott a többi megválasztotaknál nagy ritkaság volt az anonimitás. Canterbury városkában, mely mint a királyság primásának székhelye, az egész világon híres és hol zsidó alig van, már hosszas idő óta működik hitsorsosunk Hart ur mint városi tanácsnok s nincs jellemzőbb valami az angol interconfessionális viszonyok megítélésére, mint a következő dolog.

Tudvalevő, hogy tavaly meghalt a Canterbury-i érsek, a britt királyság primása. Midőn kineveztetett az új primás, a városi tanácsnokok maguk között kisebb bizottságot választottak, mely az érseket a vasutnál bevonulása napján meg-

véleményben vagyunk, ez mit sem vonhat le ama kiváló tiszteletből, melylyel az ügyünket folyton figyelemmel kísérő tek. orsz. iroda iránt viseltetünk.

A körlevél bevezetésében a magyarországi zsidóságnak »a t. eszlári ügy kezdete óta tanusított higgadt magatartásáért« elismerő bizonyítvány állittatik ki, melyhez azon megjegyzés fűzetik, »miszerint a tek. Elnökség eddigelé szükségtelennek tartá hitközségeinkhez ez ügyben körlevelet intézni. Most azonban« ekképen folytatja a bevezetés, »midőn a t. eszlári ügyben a végtárgyalás befejezéséhez közeleg, több helyről érkező átiratok folytán indittatva érzem magamat a tek. Elnökséggel a következőket közölni stb.« Engedje mindenekelőtt ama kérdés feltevését, vajjon az említett átiratok be- küldői felhatalmazva voltak-e az iránt, ha nem is az összes magyarországi zsidóság, de legalább annak bizonyos töredékének nevében fellepve, bennünket bölcsességük szövétnekével felvilágosítsanak? Szerény felfogásunkkal össze nem egyeztethetjük, hogy most, miután a szenvedély hullámai innen és túl már-már lecsillapodnak, annak szüksége mulhatalanná váljék, hogy a zsidóság béketűrésre intessék, ha ily figyelmeztetés a leghevesebb bizgatottság közepete fölöslegesnek bizonyult. Ugyancsak ezen be- küldők befolyásának tulajdonítjuk a szóban levő körölvény »pásztorlevél« jellegét, hol többek közt a magyar zsidóságnak oly tanácsok osztogatának, melyek, — ha szükséges voltuk minden kétségen felül állana, — bizonyára mindnyájunkra nézve meg szegényítő szegénységi bizonyítványt foglalának magukban.

I. Avagy becsületünkre válnék-e, ha csakugyan azon atyai intelemre szorulnánk, hogy a »bírósgot tiszteljük«, miként ezt a körlevél 1-ső pontja követeli? Semmi esetre nem! Sőt megvalljuk, hogy felfogási képességünk még az 1-ső pont azon intelmének értelméhez sem emelkedhetik fel, »hogy az ítélet nyilvános taglalását kerüljük.« Ugyan vétségnak róható-e fel, ha a felmentő ítélet folytán hazafias hálaérzelmünknek szélesebb körben kifejezést adva, hangsúlyoznók, miszerint büszkén valljuk magunkat azon ország polgárainak, hol semmiféle terrorismus sem képes odahatni, hogy jogaink lábba tiportasának? Ezen indokoknál fogva indittatva érezte magát hitközségünk fentebb említett értekezlete a körlevél 1-ső pontjában foglalt tanácsokat nem minden körülmények közt követendőkné tekinteni.

II. Ellenben örömmel üdvözölte a tek. orsz. iroda abbéli kijelentését, miszerint »gondja leend, hogy az eszlári vértanuk megfelelő anyagi segílyt nyerjenek.« Csakhogy nem tartottuk volna fölöslegesnek azon módnak feltüntetését is, a mely szerint a kilátásba helyezett segíly előteremtetni fog. Mert az áldozatkész könyörület manapság olyan élénk, hogy minden

várja, üdvözli és a város feliratát ádadja. S a zsidó tanácsnok Hart nemcsak, hogy ebbe a bizottságba beválasztatott, hanem másnap, mikor a primást a Canterbury-i székesegyházban, a goth építészeti világhírű remekművében, ünnepélyesen beigtatták, a városi képviselő testület élén mint tanácsnok, ott lépdelt a zsidó Hart is az ünnepmenetben a hatalmas székesegyház goth boltívei alatt. Hogy az az nap, tartott banketten közvetlen a polgármester mellett ült a primáshoz legközelebb, az ezek után annál kevésbé lephet meg, mert hiszen csak esetlegesség, hogy Hart ur nem volt abban az időben Canterbury polgármestere, minthogy elmondtam már, hogy rendszerint legalább is egyszer ér minden tanácsnokot a polgármesterré való megválasztatás, s a polgármester természetesen minden városi ünnepélynél mindenütt az első helyet foglalja el. S hogy félre ne értessem, kimondom még, hogy ennél a Hartnál (e név angol hitsorsosaink közt igen gyakori, épügy mint Davis, Israel, Harris, Isaacs, Salomons stb.) korántsem azért állapodtam meg kissé hosszabban, mert egy fontos ünnepélyen ő is képviselte városát, hanem azért, mert ez ünnepély egyházi, és pedig anglikán egyházi jellegű volt, hol talán bizonyos más, szintén különben szabadelvű országokban nem is éppen visszautasítható okot találhattak volna egy zsidó tanácsnoknak ily esetben való kihagyására, minthogy ez ünnepeltetés az illető érseket magas egyházi méltósága miatt éri. De az angolok így gondolkoznak: Soha, semmiféle közügyben semmi közünk valakinek vallásához, csakis jelleméhez, képességéhez és érdemeihez. Tesék ezzel aztán hazánk harmadik városát Szabadkát összehasonlítani, nem tehetek róla, mosolyra gerjeszt, midőn e sorokat írom, hol nemrég órákig vitatkoztak a városi képviselő testületben (1883-ban) a fölött, hogy szabad-e az ottani katolikus templom zenekarában egy már régóta működő zsidó hitű derék — hegedűsnek tovább is játszani... S bizony, majd hogy azt nem mondta a többség az emberséges ka-

önérzetes zsidó elutasíthatatlan kötelességének tartja azokon segíteni, kik ő érette is szenvedtek.

III. A t.-eszlári eset monografiájának szerkesztését értekezletünk szintén oly szükségesnek nyilvánította, hogy a felett semmiféle nézetkülömbőség nem merült fel. Azonban bátrak vagyunk azon tiszteletteljes észrevételt tenni, hogy a vállalat előmozdítására nézve fölötté előnyös volna, ha a szerző neve már ma a nagy közönséggel tudatnék, mert reméljük, hogy a t. orsz. irodának sikerült e célra egy országos hírű, általánosan elismert tekintélyt megnyerni.

IV. A legtöbb megütközést keltette azonban a szóban levő értekezésben a körlevél 4-ik pontja. Ezen passusban »bármínő különegyesület vagy szövetkezet« azon figyelmeztetéssel elleneztetik, »hogy azok a zsidóknak titkos célra való egyesülésének magyarázthatnának;« s végül állítatik, hogy »a zsidók egyedüli szövetkezete és egyesülete a hitközség legyen.« El nem titkolhatjuk, hogy ezen állítások a legkinosabb benyomást gyakorolták ránk, annál inkább, a mennyiben a magyar zsidók legelső felekezeti fórumának hivatalos jele alatt bocsáttattak világra. Ezek olvasásánál úgy tűnt fel előttünk, mintha Crémieux és Munk dicsőült szellemei megjelentek volna közöttünk, és mintegy éreztük a keserű bánatot, mely őket ezen nyilatkozatok hallatára elfogta. Mily óriás is a különbség az ő hatalmas, elragadtató szózatuk közt, melylyel a híres damascusi vérvád szerencsés megoldása után zsidó szövetkezetek alapítására ösztönöztek, — és a tek. orsz. irodának ama minden nagyobb mérvű zsidó egyesülést perhorreskáló felhívásaközt, melyet a nem kevésbé híres t.-eszlári vérvád szerencsés megoldása után közrebocsátott!! Mi is erősen hisszük, hogy eleneink elől bizonyos határig minden eltávolítandó, de semmi esetre nem képzelhetjük, hogy ránk nézve a legüdvösebb volna gyáván meghunyászkodni, illetőleg minden solidaritást elutasítani. Sőt ellenkezőleg! A zsidóság nyugalma annak egyesült erejében rejlik. Azokat, kik eddigelé is egy »kagal« lételeben hittek, meg nem téríthetjük az által, ha szövetkezeteket nem alkotunk. Másrészt pedig kérdjük: Mennyi szép, magasztos, nemes, halhatatlan meg nem történt volna, ha az »Alliance izraelite universelle« alapítói szintén oly tekintetek által vezéreltetek volna, mint a minők a körlevél 4-ik pontjában foglaltatnak! — De — úgy figyelmeztet »a hitközség volna minden bajunk orvoslására hivatta.« Ugyan mit jelentsen ez? Tán a »hitközségi egység« utopiájával ámíttassuk magunkat? Van-e valaki, ki ezen eszmének ábrándos voltáról jobban lehetne meggyőződve, mint épen a tek. orsz. izr. iroda? Miért hitessük tehát magunkat hiú reményekkel? miért mutatják nekünk az ígért föld-

jét, ha lehetetlen bennünket oda vezetni? A községek, jól tudja ezta tek. Elnökség, nem fognak egyhamar egyesülni és fájdalom! jelenleg nincs közös kötelék, mely a hazai zsidóságot összefűzné.

V. Végül bátorkodunk, vonatkozással a körlevél 5-ik pontjára tiszteletteljesen megjegyezni, hogy a tek. iroda abbéli szives hajlamait, melyekkel netáni bajaink orvoslását eszközölni igéri, őszinte köszönettel tudomásul vettük. Mindazon által általánosságában el nem fogadhatjuk azon tételt, hogy »a panaszoknak sajtó útján való közzététele kerültessék«, mivel alkalom adtán a nyilvánosság előtt elkövetett sérelmet nyilvánosan megtorlandónak véljük.

Midőn ezen szives felszólítása folytán tett igénytelen észrevételeinket a tek. Elnökség elé terjesztjük, maradtunk kiváló tisztelettel.

Kelt Szigetvárott, 1883. augusztus 1.

Az értekezéslet megbízásából:

Dr. Klein Gyula,
főrabbi.

Rosenthál Ferencz,
hitközségi elnök.

A m.-szigeti rabbi-választás.

Itt közöljük a m.-szigeti rabbi-választás tárgyában hozzánk érkezett levelezések közül Siehermann M. ur nyilatkozatát, mely elénk állítja az indokokat, melyek a hitközséget, az ismert fellépésre birták. A levél így hangzik:

Tisztelt Szerkesztő úr! Beccs lapja f. évi 45-dik számában »Egy kultur kérdés« czim alatt egy közlemény jelent meg, a mely, a helybeli izraelita hitközség négy tagja által a válás- és közoktatásügyi miniszterhez, a szigeti rabbiválasztás elhalasztása tárgyában intézett távirattal foglalkozván, sajnálatl említi fel, hogy egy önálló hitközségnek tisztán községi belügye elintézése körül a kultusminiszter beavatkozását kellett kérnie.

Miután a közlemény azt is megemlíti, hogy e dolog úgy is el lett volna intézhető, ha a beavatkozást kérő választók a népszerűtlen rabbira nem szavaztak volna, ennél fogva szükségesnek látom a tényállás megvilágítása szempontjából, egyet-mást elmondani.

A miniszter beavatkozását kikérni azért vált szükségessé, mivel a választás mellőzésével, szabály ellenesen szándékoltattott a jelenlegi beteges rabbi fia részére, erőszakosan összegyűjtött aláírások alapján a rabbi-állás biztosítani. Miután pedig a hitközség előjáróságának, valamiut a hitközségi tagoknak józanabb része ezen elvi kérdés eldöntésénél nem óhajtotta Reich-

tholikus plébános fanatikus indítványa értelmében, hogy nem (hiszen még a város főkapitánya és országgyűlési képviselője is a zeloták közé állt)... Risum teneatis amici! Magyarországnak népeességére nézve harmadik városa! De hiszen hasonló dolog, csak hogy sokkal botrányosabb történt nemrég hazánk második városában is, a tősgyökeres magyar Szegedében, hol a »szabadelvű« Magyarország nem engedte, hogy zsidók is énekeljenek zenés misén a főtemplomban, a mire igen okosan fogták magukat a zsidó urak és hölgyek és az illető zeneegyletből egyszerűen kiléptek. Ezt az önérzetességet kellene hitsorsosainknak most nálunk mindenütt mutatni.

Fejezzük be a municipális jelenségek fejtegetését néhány adattal más városból: Plymouth-ban már hosszú idő óta működött a zsidó hitű Wolf W. mint városi tanácsnok, Bedfordshire grófságban Lissack M. hitrokonunk, mint az ottani szegényügyi bizottság elnöke, hasonló minőségben Norwichban (hol a híres Bradlaught választották képviselőnek) Soman, a »Norwich Argus« érdemes szerkesztője. Nem érdektelen, hogy Emanuel, portsmouthi városi tanácsnok, az ottani zsidó jótékonyági egyesület elnöke is egyszersmind (Hebrav-Benevolent Society.) Azonban kell-e több mint az, hogy még a katolikus Irország fővárosában Dublinban is, hol 200.000 lakos között alig van — kétszázötven hitsorsosunk, még abban az országban is, mely kevés kivétellel nyomorult erkölcsű, iszákos, lusta s veszekedő köznépe mellett fogva a többi Angolországhoz képest oly mély fokán van a kulturának, emberszeretetnek, értve itt a zöld sziget, fájdalom legnagyobb részét, még ennek az országnak a fővárosában is, mintha ez sem tudott volna az angol szellemnek sikerrel ellenállni, ott találjuk a fővárosi tanácsnokok sorában már sok év óta Harris urat ki nemcsak névleg zsidó, hanem testestül-lelkestül az, lévén az ottani szerény zsidó hitközségnek fáradhatatlan elnöke, és az irországi zsidó philanthropikus társaságnak (jegyezzük tehát meg, még az az ötszáz ir zsidó is fenntart egy philanthropikus társa-

ságot) igazgatója. Roppant jellemző, hogy Harris aldermant egy izben dublini parlamenti képviselőjelöltnek is állították föl az ir »függetlenségi pártiak«, a »Home Ruler«-ek.

S most ennyi örvendetes példája után a polgárok szabadelvűségének a városi közigazgatás és hivataloskodás terén menjünk át egy nem kevésbé szép példákat nyújtó más térre, a tanári pályára, melyben a kormány-körök szabadelvű nézeteit fogjuk konstatállhatni, még pedig elég bőven, habár tagadhatatlan, hogy e tekintetben legelől jár Franciaország és Olaszország, (nagy részt azonban Ausztria és Németország is). Ennek igen könnyű és egyszerű a magyarázatja. Először az, hogy Angolországban a két fő egyetem, a világhírű cambridge-i és oxfordi még csak néhány évvel ezelőtt (régii törvények alapján) nem protestansok előtt (értem a tanári állásokat,) el volt zárva. Látjuk tehát, hogy ez a kirekesztés sohasem a zsidók ellen fordult, hanem főleg a katolikusok ellen (igaz, hogy a zsidók is szenvedtek alatta) a mi, a mult századokban csak jogos »tromf volt a tromfra,« s így az a gyűlöletes szint sohasem viselte hitsorsosaink ellenében mint Európa legnagyobb részében 1848-ig, sőt sok helyütt még tovább, minálunk pedig a budapesti »katolikus« egyetemen, hol azért protestans vallásu rendes tanárok csak úgy hemzsegnek, zsidó azonban egy sincs még mai napság sem. Másodszor az angol egyetemek száma egyáltalában csekély (az egész királyságban 10, ebből 4 Angol-, 4 Skót- s 2 Irországban,) s harmadszor nem tagadhatni, hogy angolországi hitsorsosaink nem törték magukat annyira tanári állások után, mint különösen a németek. Itt is látszik, mennyire összeolvad a zsidók jelleme azon nemzet fő jellemvonásaival, melynek tagjai. A tanügy terén tudvalévő ugyanis, hogy Angolország korántsem mérközhetik a valóban bámulatos Németországgal, ellenben annál inkább mulja felül kereskedelmi s ipari kolozsális fejlettségénél és nemzetközi fontosságánál fogva. Így az angol zsidók is leginkább a kereskedelem, világhírű vállalatokban való részvét s a nagyipar

Ignác ur beavatkozását, annyival inkább, mivel mi már akkor, amidőn helyi alapszabályaink megalkotásával foglalkoztunk és ezen alapszabályokat egyhangulag elfogadtuk, már kimondtuk, hogy mi ugyan az orthodox nevet elfogadjuk (mert nem akarunk okot adni arra, hogy hitközségünk ketté osztassék, mint sok más hitközségben történt), de Reich urat nem ismerjük el közvetítőül annál kevésbé fennhatóságnak, mert nem akarjuk magunkat kitenni annak ami sok más helyütt történt, u. m. alapszabályok kicserélése, elnökök kinevezése, választott bíróságok kiküldése stb. Példákat hozok fel: F. Vissó község aklába nyújtotta be megerősítés végett alapszabályait a miniszteriumhoz, és megerősítve egy általa készített alapszabályt kapott, — Rahóról egy hitközségi tagot magához hivatott, egy alapszabályt nyomott a kezébe, a községet constituálnak, őt pedig (a tagot) elnöknek nevezte ki, — (különben ez az ügy vizsgálat alatt van). — Mi akarjuk, hogy helyi alapszabályaink szerint választassék a rabbi, nem pedig mások beavatkozása által.

Egyszóval mi autonomicus orth. hitközséggé alakultunk, de a mi fennhatóságunk mindig a közoktatási miniszterium, másoknak jogtalan beavatkozása nélkül.

Kelt, M.-Sziget, 1883. aug. 2.

Hazafiui és hitrokoni üdvözlettel

Sichermann Mór.

Pozsonyi csendélet.

Pozsony, auguszt. 8. Tekintetes szerkesztő úr! Tegnap este nem volt semmi összeütközés. Ez a helyzet szignaturája. Ha egy este be nem törnek zsidó ablakokat, hát ez már a helyzet javulását jelenti. Valóban türhetlen állapot. A zsidó állampolgár vagyoni- és életbiztonsága a szuronyok életől függ, katonaság és rendőrség kénytelen védelmére kelni minden este a zsidó lakosság biztonságának. Mihelyt az esti homály a nap fényét felváltja, a bűn fertőjében élőködő férgek elhagyják setét odújukat és irtózatossá zajjal támadják meg a társadalmi rend oszlopait. Simonyi Iván a vezér. Ő a pozsonyi hecczek agent provokateurje és daczára annak, hogy a csöcselék élén meg nem jelen, ő az, ki vezeti a mozgalmat. Lapja eszeveszettebben izgat a Függetlenségnél. Minden betűje egy felhívást tartalmaz a rablásra, a fosztogatásra. A mióta Guttenberg a nyomdászatot feltalálta, annyi trágárságot lapban nem hirdettek. A nihilisták és szoczialisták örületes kiáltványaiiban legalább rendszer van, a Simonyi-féle Grenzbotében

terén váltak ki, míg német hittestvéreik ellenkezőleg egész phalanxát nyújtották s nyújtják a német nemzet büszkeségeit képező tudósoknak és tanároknak. De azért a dolgot nem szabad még sem mereven, egyoldaluan fogni föl, s valamint van egész sereg német zsidó híres kereskedő, bankár, s nagyiparos, épen úgy igen tekintélyes sorát találhatjuk az angol-zsidó mély alaposságu tudósoknak, tanároknak s kiváló művészeknek a tudomány, irodalom s művészet bármely terén. Azonban hadd szóljanak a példák helyettünk.

A mely egyetemen a zsidók számára már eleve az egyetem színezeténél fogva meg voltak nyitva a tanári állások, ott mindjárt csoportosan találjuk vallásunk tudós követőit a tanári székeken. Ott van például a londoni jeles egyetem (London University College), hol nem kevesebb, mint nyolcz kitiünő zsidó ember viselt már rendes tanári állást. Valljon meg fogják-e ezt a mi fővárosi egyetemünknel, nem mondom, mi magunk, de akár dedunokáink is érni? Ezeket nem lesz fölösleges közelebből bemutatni.

Hogy a »fortissimus«-sal kezdjük, John Sylvester-el, örömmel konstatalhatjuk, hogy maguk az angolok is bevallják, hogy nagyobb matematikust nem produkált még nemzetük. J. John Sylvester tanár londoni születésű volt és a zsidó községi ügyekben is élénk részt vett mindig. 20 éves korában a Cambridgei egyetem „Senior wrangler“-je volt. Ez oly czim, melyet az egész deákság legkitünőbbnek kijelentett tagja visel, ki egyszersmind közel 1000 frnyi évi ösztöndíjban részesül az államtól. Sylvester nem volt még harmincz éves, mikor a fiatal tudóst, ki époly nagy természettudós és bölcsész, volt mint matematikus, kinevezték a londoni egyetem rendes tanárának 1837-ben, tehát oly időben, midőn, kivéve Franciaországot, Hollandiát, Belgiumot s legfőlebb még Dániát, zsidó vallású ember oly állásra az egész európai kontinensen nem tehetett sehoh sem szert. Syl-

pedig nincs egy sor sem, melyet józan eszű ember aláírhatna. S nincs kilátás, hogy e gyalázatos ponyva elenyésszék. A mióta tajtézik ez a lap, azóta virágozik. Némely napon 5000 példányban is elkel, a mi Pozsonyban nagy szám. A pozsonyi zsidók, kiket oly galádul támad e szennylap, maguk legkitartóbb támogatói. Eltekintve attól, hogy sokan odaadják hirdetéseiket, az egyenkinti eladást többnyire zsidók emelik. S nemcsak a pozsonyi zsidók, hanem a vidékbeliek is. Boldog az a zsidó, ki mikor hetivására bejön, egy példányt haza czipelhet a Grenzbotéből falujába. A szegények nem gondolnak arra, hogy e kíváncsiságuk által terjeszteni segitenek egy lapot, mely a civilizáció vívmányait lerombolni törekszik, mely a rablást nyíltan proklamálja és polgárháborura izgat.

Ilyen szomorú viszonyok között élünk mi itten. Valóságos kín zsidónak lenni Pozsonyban. Egyedüli vigaszunk, derék főispánunk energiája, mely elég garancia arra nézve, hogy a rabolni vágyó csöcselék ura ne legyen a helyzetnek. A ki ismeri a hecczelőket, az mindjárt meggyőződhetik a szél irányáról. Itt már nem az antisemitismus garázdálkodik, hanem a nihilizmus, a dologkerülő proletárság forradalmi kitörései ezek a vagyon ellen. Az antisemitizmus csak ürügy. Hampel Róbert, Poroszországból ide vetődött asztalos segéd hazájában veszedelmes nihilista volt. Munkás körökben ismerik ez egyént mint olyant, ki Magyarország munkásai közt terjeszteni akarja a Muszkaországból kiinduló forradalmi eszméket. Neki csak zavar kell, ha más nincs, akkor antisemita is elég jó. Legjellemzőbb az egész mozgalomra nézve, hogy egy zsidó is állást vett az ablakbeverők táborában. Egy zsidó munkás, kit ugyancsak nem lehet antisemitizmussal vádolni, de a ki mégis hozzájárult a rablási kísérletekhez, mert Hampelnek elvtársa a nihilizmus terén. Ha ez sem képes bizonyos körök szeméit felnyitni, akkor hiába irnak önök öles cikkek az antisemitismus ellen.

Ilyen jelenségekkel szemben radikális eszközöket kell alkalmazni. Itt már a rendőrségi és katonai segély nem használ semmit. A parlamentnek és a kormánynak kellene akcióba lépni. Csak törvényhozás útján lehet most már megfékezni a zabolátlan elemeket. Az olyan kreaturáktól, mint a milyen Simonyi Iván és önöknél Verhovay, el kell venni a szereplés lehetőségét.

Sz. P.

vester hosszú évekig működött az egyetemen, míg a kormány nagyobb fizetéssel ki nem nevezte a mennyiségtan rendes tanárának a világhírű woolwichi tengerészeti akadémián. E néhány évvel ezelőtt elhunyt tudós és tanár méltán tartozik az angol zsidóság első büszkeségei közé, valamint Nenna Hartog és Jacob Waley is, kik mindketten a londoni egyetem rendes tanárai voltak és szintén abban a tudományban jeleskedtek leginkább, melyben zsidó emberek már évszázadok óta, sőt a középkor sötétségében is elsők gyanánt tüntek ki: a matematikában; Waley azon felül (mit zsidó tudósoknál szintén igen gyakran, találai bámulatos sokoldalú volt. Ép oly alapos volt a jogi tudományokban (maga tulajdonképen végzett ügyvéd volt eleintén,) mint a természettanban és a bölcsészetben is. 1853-ban neveztetett ki a University college rendes tanárának a politikai számtan fontos szakmájára, s ez állásában tizenkét évig működött 1865-ig; tanítványai közül sokan később a britt birodalom legelső államhivatalnokai (miniszterek, tengernagyok stb.) lettek, kik e nagyérdemű zsidó hitű tanárra mindig a legnagyobb tisztelettel s szeretettel emlékeztek. S még egy negyedik rendes tanárát a matematikának nevezhetjük meg az angol főváros egyetemén Hartagon, Waley-n s Sylvesteren kívül, ki szintén vallásunk s fajunk fia volt: ez az Angolországban nagy hírnek örvendett szefárd származású Mendola Ráfáel tanár volt, kinek encyclopaedikus alapossága tanártársai előtt is szinte a csodálat tárgyává tette. Valóban, lehetetlen belső megindulás nélkül rámutatni e négy jeles angol ember lélekemelő példájára, kik közül Waley tanár egyszersmind a tanárképesítő s szigorlati vizsgáló bizottságban miut a nemzetgazdaszat királyi vizsgáló biztosa működött.

H I R E K.

— Az antisemiták a tüntetésről. Az antisemita sajtó élén a Függetlenség című szennylappal nagy zavarban van. Nem tudják minő színezetet adjanak a kerepesi rablásoknak. A Magyar Állam például határozottan antisemita jellegű fedeztetést a kraválban és azt állítja, hogy a rablások az antisemitizmust kompromittálták. Sokkal lelkiismeretlenebb a Függetlenség ítélete. Ez a szennylap meg egész egyszerűen elhallgatja, hogy a pálinkától bűdös csőcselék harcziadó gyanánt Verhovay Gyula nevét kiáltotta. Csak annyit ismer be, hogy a csőcselék Istóczy és Ónody becsületes nevét hangoztatták. A Függetlenség e szemérmertessége ellentétben áll eddigi szemtelenségével. A Függetlenségtől nem várja senki, hogy piruljon. A kinek lelkiismeretével megfért a kerepesi botrányt provokálni, annak legyen bátorsága a gyalázatot is elviselni. Most mikor feje fölött az általa szított lángok össze csaptak, gyáván félrevonul és még azt sem meri bevallani, hogy a rablók Verhovayt éltették.

— A letartóztatottak. A szerdán éjjeli zavargásoknál letartóztatott egyének a következők: Kraczk Pál 19 éves péksegéd, Sturm Vince 28 é. asztalossegéd, Bürgermeister József cipészsegéd, Fein Ignác 21 é. cipészsegéd, Lovich János 16 é. cipészsegéd, Sattler József 17 é. bádogossegéd, Krobacsék János 16 é. csavargó, Jankovich Ferencz 24 é. asztalossegéd (a kerepesi-uton 88. sz. ház valamennyi földszinti ablakait bevérte), Pritz Károly 30 é. órásségéd, Hankisz Árpád 22 é. nyergessegéd, Ulmer Frigyes 42 é. törvényszéki kézbesítő (a boltokat fosztogatta, selyemkendőket, inggombokat és más lopott tárgyakat találtak nála), Faltinek Ignác 33 é. cserépfedő, Hegedűs János 21 é. lakatos, Niedermann G. 44 é. cukrász, Bóny Béla 16 é. táskakészítő, Illyievics Gyula 34 é. nyomdász, Prohaszka Fer. kártyafestő inas, Horovicz Mórícz kereskedő (Streikusz Lipótot, mikor már el volt fogva, bottal fejbe verte), Rosenbarg Vilmos 21 é. órásségéd, Krecsák József 18 é. napszámos (Fried ékszerész boltját betörte), Kövesdi Vilmos munkás az orsz. mintapinczében (egy szekdarabbal boltajtókat és kirakat-táblákat verte be), Streikusz Lipót boltiszolga, Repenta János pénzügyőr (bujtogatta a csőcseléket), Fogarassi István fazekas (elbocsátatott), Budai János 15 é. cipészinas, Orbán István 24 é. cipőszabó, Barai András 52 é. cipészlegény (óriás termetű ember, ki egy füttykőssel volt fölfegyverezve), Meretei Károly 22 é. asztaloslegény, Fuchs Simon 15 é. bádogoslegény (egy szék-lábbal zuzta az ablakokat), Szabó Pál 14 éves vargainas (kövekkel dobálózott), Selei János és Selei István népszínházi gépészek (a rendőr bántalmiszása miatt), Rózsa István 28 éves kocsis (a Békés-Csaba utcában sorra verte be az ablakokat), Loksa György iskolaszolga (ellenszegült a rendőrnek), Boliza András 20 éves és Perlinger József 19 éves kőművesek (kövekkel megrakott zsebekkel jártak), Kersik János 46 éves napszámos, Hégen János rézöntő, ezeket Bornemissza főfelügyelő tartóztatta le, Bayer Ignác 14 éves napszámos (a dohányutczában köveket hajigált.) Ezekén kívül a kerületi kapitányságoknál is számos egyén le van tartóztatva, kik a zavargásokban részt vett. Az összes letartóztatottak száma eddig 116.

— A visszavont vallomás. Scharf Mórícz már visszavonta vallomását. Azt adja elő, hogy az egész rituális gyilkosság »csak mese volt«. Péczeli és Recski Bandi beszélték neki és ő jóváhagyta, mert azzal fenyegették, hogy a Tiszába dobják. A végtárgyalásnál, ugymond, azért tartotta feun a vallomást, mert Henter azt mondta neki, hogy a mit egyszer jegyzőkönyvbe vettek, azt visszavonni nem szabad, különben megbüntetik. Aztán rá is beszélték és ígérték neki minden jót és szépet, ha megmarad annál, a mi a »jegyzőkönyvben van.« El is mondták vele többször, hogy lássák, emlékszik-e még miként történt, és ha valamit kihagyott a meséből, Henter legott figyelmezteté, hogy ez így vagy úgy volt »a jegyzőkönyv szerint.« Scharf Mórícz ezeket egész nyíltan mindenkinek elmondta, ki kérdést intézett hozzá. A fiu reánk azt a benyomást tette, hogy ő bizony csak közönséges eszű 14 éves gyerek, kinek elhanyagolt nevelése mindent magyaráz. Egy vásott gyáva kölyök,

ki ma így, holnap amúgy beszél mint a hogy megfélemlítik vagy édesgetik.

— Egy érdekes röpirat. Azon számos irodalmi termékek közt, melyek a t.-eszlári ügy keletkezése óta napvilágot láttak, Wertheimer József lovag röpirata: »Jüdische Lehre und jüdisches Leben« kétségtelenül egyike a legérdekesebbeknek, nemcsak a fenkolt szellem miatt, mely a nevezett röpiratban nyilvánul, hanem főleg, mert benne a zsidók vallása és a zsidóság élete olyan találóan interpretáltak, mint az a szerzőn kívül csak keveseknek sikerült. Mi őszintén örvendünk az irodalom e gyarapodásának és óhajtuk, hogy minél többen olvassák e művet, mely igen sok félreértésnek szétosztatására hivatva van.

— Scharf Mórícz példája. Norwitsch Ádám, egy londoni kereskedő fia, megbukott a legutóbbi vizsgánál, és ezért nem volt neki szabad szünidei utazásra indulni. A fiu ezért dühösen elszaladt a békebiróhoz és azt mondta, hogy apja egy egész utcát föl akar gyújtani. Ő hallotta tulajdon fülével, midőn e szándékát kifejezte. A békebiró erre így szólt a fiuhoz: »Mint hogy olyan rossz emberhez, amilyen az apád, nem ereszhetlek vissza, nyolcz napra itt foglak a börtönben!« A gyerek erre sirni kezdett, bevallotta, hogy hazudott és bocsánatot kért. A bocsánaton kívül azonban hat vassző-csapást is kapott. Ha ez nem Londonban, hanem Nyiregyháza történik, azaz ha Barri urnak tesz jelentést a fizkő, akkor a világ legközelebb ismét egy újabb bünnel ismerkedik meg: a rituális gyújtogatás büntetével, a mit a rituális gyilkosságnak egyik alfája gyanánt hirdettek volna az antisemiták.

— Az eszlári gyújtogatók. Mikor a t.-eszlári zsidók a törvényszék felmentő ítélete után falujokba visszatértek, a hirhedt eszlári asszonyok azzal akartak bosszút állani, hogy titkon több házat gyújtottak fel azzal a szándékkal, hogy a hazatérő zsidókat újabb büntények gyanujába hozzák. Jármay Jenő szolgabíró erélyes fellépése azonban nyitjára vezetett a tiszteletnek. Kiderült, hogy az első tüzeset a károsult két játszó gyermekétől származott, tehát tisztán véletlen természetű, a más két tüzeset a hirhedt tiszta-eszlári asszonyok kettejére sult rá, a mennyiben Menyhárdtné saját fia állítása szerint önmaga gyújtotta fel házat, míg Pefkos Julesa házat özv. Vas Zsófi hamvasztotta el. Soltész Péter, ki Weiszstein leányát a tűzbe akarta dobni és Wertheimer Farkast szénavillával leütötte, ittassággal mentegetőzik, de le van tartóztatva. A parasztok higgagtabbjai maguk közt őrzárati szolgálatot szerveztek és esti tíz óra után senki sem léphetik az utcára. A hazatért zsidók el fognak költözni Eszlárról.

— New-Yorkból írják nekünk: Tekintetes szerkesztő úr! Becses lapja itt szent missziót teljesített, a mennyiben az itteni magyarok abból megismerték a t.-eszlári per kulisszatitkait. Azt a két számot mely ide jár, mindnyájan buzgón olvastuk, annál is inkább, mert az itt keletkezett antisemita mozgalomra is nagyon ráillettek az egyes cikkek. Itt egy kath. pap csinálja az antisemitizmust és »Kis Istóczynak« nevezvén magát, izgat a kivándorolt zsidó magyarok ellen. A nevezett ur Istóczy röpiratainak a levelezője és tanító egy kath. szemináriumban. Nem sokat nyom beszéde, mert az itteni magyarok ismerik hóbortjait, a nem magyarok pedig nem is érintkeznek vele. Ő előfizetési pénzeket is szokott gyűjteni az Istóczy-féle röpiratokra, de a pénznek nagyobb részét természetesen megtartja. Biztos tudomásom szerint több helyen felvett előfizetési pénzeket, de ő egy nyolczadrészét sem küldé be Istóczynak. Ebből is láthatja tek. szerkesztő ur, hogy az amerikai antisemita vezér se jobb az európai antisemitánál, aki szintén csak zsebének dolgozik.

— A »Magyar Háziaszony«. Az e cím alatt Budapesten megjelenő háztartási, gazdasági és szépirodalmi hetilap, mely a magyar gazdasszonyok orsz. egyesületének hivatalos közlönye, Csiszér-Ugróczy Ida asszony felelős szerkesztő vezetése mellett igen hasznos közlönye a gazdasszonyoknak. Tartalma változatos, tanulságos és érdekes. Előfizetési ára egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyed évre 1 frt 50 kr., egy hónapra 50 kr.

— Helyreigazítás. Lapunk multheti számába több értelmet zavaró sajtóhiba csuszott be, melyet ezennel helyreigazítunk. »Az igazság győzött« feliratu cikkben a harmadik bekezdés helyesen így hangzik: Fenéig sujtva, megszégyenítve, megbélyegezve és összetörve fetrengnek a cselszövény másnak vermet ásó furiái a lealczázott bűn fertőjében stb.

— Bécsi zavargások. Bécsben is zavarog az antisemitismus. Tegnap este egy számos faczér munkásokból álló tömeg a Schottenringen tüntetni kezdett, arra számítván, hogy a csőcselék a város minden részéből összegyűl betörni helységekbe. A csődület csakugyan folyton nőtt és Schönerert éltetve vonult végig az utcán. A rablásból azonban nem lett semmi, mert a rendőrség gyors közbenjárása meghiusította a csőcselék fosztogatási terveit. A bécsi tüntetések ép olyan jellegűek mint a budapestiek. A dologkerülő proletárság lázadása antisemitikus ürügy alatt. Azt hiszi itt is ott is e népsöpredék, hogy ha az antisemitismus jelszavával intézi betöréseit, akkor a nagy közönség tetszésével találkozik, mely a zavargókban csak a zsidó vagyon pusztítóit látja. Bécsben ugy mint Budapesten a hatóságok mindent elkövetnek a bűnösök elfogatására és a zavargók meggátolására.

— **A szövetkezet ügyében tartandó alakuló közgyűlés határnapja** eddig megállapítva nincsen. Azon t. tagok, kik hozzájárulásukat eddig megígérték, külön értesítés útján fognak a közgyűlésre meghívatni.

Szerkesztői üzenetek.

Egy buzgó olvasó, Veszprém. Most nem czélszerű a felszólalás, majd egyszer megint körmére nézünk.

M. L. urnak, N.-Bajom. Fogadja köszönetünket az információjért. Lesz alkalmunk felhasználni.

K. G. urnak, Miskolcz. A vers ügyesen van csinálva, de nem közölhetjük.

S. A. urnak, Duna-Földvár. Tudomásunk van ez esetről, hitelességét tehát nem vonjuk kétségbe, de közlésével most már nem használnánk az ügynek.

F. M. urnak, Sz. Somlyó. Az illető szerző jelenleg fürdőhelyen tartózkodik. Kérdést intéztünk hozzá a kérdéses ügyben. Ha megengedi, akkor levélben értesítjük.

W. A. urnak, Nagy-Károly. Cikke irányában gyönyörködtünk. Kár hogy több időt nem szentelt rá, mert ilyen alakban a dolgozatot nem használjuk.

K. J. urnak Sóskut. Kérdésére lapunkban megtalálja a választ.

W. B. urnak apostag. Közlésre nem alkalmas. Tényekről szóló tudósítást szívesen veszünk.

Pályázat.

A lipótó-szt.-miklósi izr. hitfelek. magyar-német tan nyelvű népiskolánál 1883/4. tanév elején egy 600 frtnyi évi fizetéssel ellátott **helyettes-tanítói állomás** betöltendő, mely esetleg állandó állomássá válhatnék.

Pályázók, kik a magyar és német nyelvet alaposan birják s a héber tantárgyakban jártasak, kellőleg felszerelt folyamodványukat f. é. **august. hó 25-ig** az alólírotthoz küldjék be.

Liptó-Szt.-Miklós, 1883. aug. hó 8.

Dr. Groszmann Ignác,

iskolaszéki elnök.

Pályázat.

Az alulírott aut. izr. orth. hitközség ezennel pályázatot hirdet egy **okleveles tanítói állomásra**, mely f. é. október 1-én betöltendő.

A tanító évi fizetése 400 frt. A pályázók felkérésnek folyamodványukat kellőleg felszerelve szeptember hó elsejéig az alulírott hitközség elöljáróságához beküldeni.

Lemes (Sáros megye), 1883. évi augusztus 9.

Herschkovits Mór,

hitközs. elöljáró.

Ajánlkozás.

Egy szigorló orvos izr., aki a német és magyar nyelvben jártas, gymnáziumi és reál tantárgyakat előadni képes, a fővárosban vagy vidéken alkalmazást nyerni óhajt. Ez iránt felvilágosítást nyújt **a kiadóhivatal.**

Bátorodom ezennel tiszteletteljesen közzétenni, hogy a **Wertheim M. féle** üzlethelyiséget az „arany csizmához” **Károlykaszarnya, Károly-körtút** átvettem, és valamint a **Károlykaszarnya 17. sz. alatt létező czipőüzletemet**, szintén a „**Párizsi czipőház**” czimezve fogom tovább vezetni. A bennem 18 év óta helyezett biza omért hálás köszönetemet kifejezvé, kérem, azt irányomban továbbra is fentartani, és én azon leszek, hogy azt minden iránybani **szoliditás** által megérdemljem. Tisztelettel

Schwarz József.

Károlykörtút, a Rosner-féle kávéház mellett

ajánlja a gazdagon felszerelt **czipő gyári raktárát** nagyban és kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árúnak elismertetett, alapított 1866. évben.

Hölgyek számára.

Kommod czipők eberlastin vagy bőrből	1. — — 1.20
Eberlastin vagy bőr kommod czipők sarokkal és csokorral	1.60 — 1.80
Eberlastin vagy bőr csatos czipők legelegánsabb csokorral	2.30 — 2.50
Eberlastin Regatta félramástalppal legfin.	2.40 — 2.60
Zergebör „ kettős talppal	2.50 — 2.80
Lakk „ gondolható legf. minőségű	2.80 — 3. —
Eberl. kamásnik 16 cm. magas, selyemczuggal és félramástalppal	3.30 — 3.50
Eberl. kamásnik 16 cm., magas, igen fin., gombokkal és csokorral	3.50 — 3.80
Eberl. kamásnik lakkborítással félramástalppal igen elegáns	3.50 — 3.80
Kid- (keztübbör) kamásnik selyem czuggal	3.80 — 4. —
„ köröskörül lakkal bevonva legfin. minőségű	3.80 — 4. —
Zerge-, vagy chagrain bőrkamásnik kettős talppal	3.30 — 3.50

Urak számára.

Papucsek legf. bőrből	1.10 — 1.30
Commod czipők „ sarok nélkül	1.20 — 1.40
Pinczer czipők cuggal mindkét oldalon	2.50 — 2.80
Regatta „ erős chagrain vagy zergebörből	3.40 — 3.80
„ legf. borjukid vagy szalonlakkból legjobb minőségű	4. — — 4.30
Zerge- vagy Chagrainbőr-czipők szegezve nagyon tartós	3.80 — 4. —
Czugas czipők erős kettős talppal munkásoknak	3.60 — 3.80
Borjubör (Wichsbör) legjobb fajta	4. — — 4.50
Borjukid (keztübbör) czipők legf. fajta	4.20 — 4.50
„ köröskörül lakkal bevonva nagyon finom	4.20 — 4.50

Minden fentnevezettek előálló varrott talppal párja 50 krral drágábbak, továbbá nagy raktár **leány-, flu, és gyermekczipőkből** a legolcsóbb árakon. Megbízások a vidékről utányvétellel pontosan és lelkiismeretesen eszközöltetnek. Nem illők készséggel kicseréltetnek.

Képes árjegyzékek bérmentve.

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel értesítjük a t. hitközségeket, hogy az **Egyenlőség** ezen-tul mindennemű

községi hirdetések

közöl. Felkérjük ennél fogva a **hitközségek tekintetes előjáróit**, valamint a **hitközségek lelkészi, hivatalnoki és tanítói karát**, hirdetéseiket az **Egyenlőség kiadó-hivatalának beküldeni**, annál is inkább, mert e lap elterjedtségénél fogva legbiztosabb garanciát nyújt a hirdetés eredménye iránt.

A hirdési díj legolcsóbban szabatik ki.

Az Egyenlőség kiadó-hivatala.
(V. ker. Fürdő-utca 4. sz.)